

Kádár Hanga

Emlékek lidérchangja

Magunk között csak nagydombnak hívtuk, de, azt hiszem, már csak az emléke is megér annyit, hogy a következő mondatokban nagy kezdőbetűvel írjam a nevét. Csak a „blokkosok” nevezték így. Zágónban csupán három tömbház van, a falusi tömbházlakók ritka és természetellenes fajtát pedig ezzel a kemény hangsúllyal és nyersen kimondott kifejezéssel határozták meg: blokkosok. Mások nem is nagyon jártak oda. Anélkül is voltunk elegenden. A miénk volt. Csak a miénk. A szomszéd gyermekek is csak akkor tették be a lábukat, ha egyikünk ott lopta a napot. Meg a tyúkepret a görbe, hámló hátú fáról. Pedig közvagyonnak számított a terület. Hát persze: nincs erősebb határvonal, mint az, amelyiket fenyegetés és kerítés nélkül sem lépnek át a kívülállók. Csak úgy. Tiszteletből. Mert tudták, hogy nem az ő anyjuk pityókája nő a domb tövében.

Nem volt éppen Keleti-Kárpátok, de túlzás nélkül állíthatom, hogy a három méter magas buckán még ősszel sem sárgult be minden fűszál. Ha meredek nem is volt, de a Ceaușescu-módi utózengeként ránk maradt, baracksárgában pompázó falú tömbházunk északi sarkától lenyúlt egészen a Mikes–Szentkereszty-kúria kertjéig. Éppen a fenyősor előtt ritkult ki a fű a kavicsok között, visszakanyarodva a dombba. Úgy nézett ki, mint egy farkába harapó kígyó. Vidéki tempóhoz igazított ideális távolság. Hiszen nagyjából tizennégy család veteményesének és fél hadseregnyi embersarj térigényének eleget tudott tenni. Leginkább nyárialma-fák árnyékában szopogattuk az ötvenbanis, gyorsan átázó ostyájú, fagyott kakaót. De akadt kőris, szilva és néhány fenyő is a dombszélek nyirkosabb, hűvösebb oldalán. Isten tudja, hogy nem kaptunk vérhast a megállapíthatatlan mennyiségű, bogyócsnak nevezett éretlen gyümölcstől, amit berágtunk. Nyakra-főre. Nincs a falusi gyermeknél C-vitamin-dúsabb teremtmény a földön. Mert inkább elszomorítóan savanyú terméskezdeményt ebédeltünk, mint hogy fél órára is fel kelljen

mennünk murkos fuszulykalevest enni. Vagy lucskos káposztát. Ki vigyázott volna addig a felbecsülhetetlen, fal nélküli bunkerünk tetejére? Sosem volt könnyű megbízatás kikönyörögni apánktól a többméteres műanyagot, amellyel a nagyszoba ruhásszekrényét szoktuk leteríteni meszeléskor. A mézscseppek nejlondarab volt a játékház legbecsesebbje: két fa között kihúzott tető a nyári záporok ellen. Aki nejlontetős házban akart vadsóskát hersegtetni, annak kemény árat kellett fizetni. Minimum egy pokrócot. Vagy kiszáradt körömlakos üvegeket beltéri dísznek. Nem mintha nem szerettünk volna a langyos nyári cseppekben megázni, cserébe a csupor forró teáért és törülközős gondoskodásért, amit olyankor anyáinktól kaptunk. A kanyargós szófordulatoktól túlcsonduló szitkok után. Hogy mi sose vigyázunk magunkra. Hogy mi tüdőgyulladásosak leszünk.

Nemegyszer előfordult, hogy nyáron reggel kilenckor már a Nagydombon gyúrtam le a kaszálatlan füvet, hogy aznapra én foglaljam el a legnagyobb lombú fát. A napszúrástól mindig félttem. Anyám jól megtanította, hogy attól mindig félni kell. A piros napellenzős sapkám utáltam. Viszketett a fejem alatta. Kerestem a fát, amelyikre a legkönnyebben lehetett felmászni. Pláne, ha még eperalmát is termett. Mindig az almára fogtam, de valójában sosem tudtam fára mászni. Hányszor vesztettem emiatt kergetőzéskor.

A Nagydombon minden ingyen volt. Ott töltöttünk a legforróbb nyári napokból tizenkét órát. Legkevesebb. A paprikás-zsíros és a margarinos-dzsemes kenyerek mindig kisebb darabokra törődtek és gazdát cseréltek. Estére minden kóbor kutya odavánszorgott: igazi terület, terület, asztalkám volt nekik az eldobott kenyérhajakat virágzó számos bokortő. Valahogy sosem hittük el a felnőtteknek, hogy a kenyér kesernyés barna héjában bármilyen vitamin is lehet. Bármennyire is győzködtek.

A Nagydomb nekünk erdő volt. Pecset nélküli útilapuval fizettünk a tüzelőnek valóból és ágakból összetákolt kiskereskedéseinkben. Lehetett ott anyánk veteményeséből lopott zöldborsót, margarétát, pitypangot, főzeléknek kikavart vadbúzáat kapni. Méretes keserűlapiból húst potyoltunk. A harangvirágért húsz pénzt is fizettünk, ha épp volt nálunk szamóca, amit a kékeslila szirmok közé bugyolálva abrakoltunk be. Vagy sírógörcsoldóként tömköd-

tük az egyik szomszéd kislány kakaófoltos szájacskájába. Ember nem lépett annyiszor szegbe, mint ő, élete első évtizedében. Azok az olcsó, bugyi-rózsaszín gumilepcsik – úgy átsiklott rajtuk a rozsdás deszkarögzítő, mint kés az olvadt vajon. De, ha elmúlt az ijedség és a tetanuszinjekció zsibbasztó hatása, megint közöttünk rohangálva igyekezett elkerülni a szanaszét heverő deszkadarabokat.

Az emelkedő hirtelen ért véget az egyik oldalon. Mintha még a patak melletti út is domb lett volna, csak kettészelték, és az egyik felét elhordták. Ezen a földhátan vastag rétegben tapadt meg a hó télen: szinte repültek a szánkók, mielőtt a kert tövében véget ért a lejtő. Sokszor túl hamar. Olyankor kisgyerekekkel volt kitapétázva a kert oldala. De a falusi gyerek fájdalomérzékelő receptorai, mint tudjuk, sokkal tompábbak, mint a beton-szülötteké.

Késő tavaszi, nyári hétvégéken szalonnát és flekkent sütöttünk annak a körnek a közepén, amit egy sosem termő fa és három alma alkotott. Sose tanultam meg steaknek hívni a nyárson sült hússzeletet. A megpirult szalonna zsírját fehér belű kenyérre csepegtettük, s hozzá a saját zöldhagymánkat hersegtettük. Mi mindig vigyáztunk, hogy ne terítsük a pokrócot vakondtúrásra. A felnőttek nem vigyáztak.

A domb déli oldalán heverésztek az ágyások: leginkább zöldborsó, hagyma, háromméteres karókra felfuttatott fuszulyka és pityóka sorakozott a veteményesben. Ha nem játszottunk, ott segítettünk a gyomlálásban. Ha gilisztás gumó került a kezembe, a szerencsétlenül járt zöltség másodpercek múlva a legközelebbi mogyoróbokor kemény ágain vált nyers lepcsénnyé. Általában ott helyben katicavadászzal enyhítettem az ártatlan gyűrűsféreg okozta traumámat. Isten tehénkéit aztán üres gyufáskatulyában érleltem napokig, általában épp az utolsó pillanatban engedtem szabadon őket. Később rájöttem, hogy nem esznek száraz kenyérmorzsát, és hogy sokkal jobban szeretem a pöttyeiket, semhogy megfullasszam őket.

Életemben először akkor éreztem magam fehérnépnek valónak, amikor ütés tapló méretű koromban kivittem egy könyvet a kör közepére, és a legjobb blokkos barátnőmmel olvastam egy téglaszínű pokrócon elheverve. Azzal, aki folyton szegbe lépett, s szokni helyett rendszerint kötést viselt.

Az ültetvények szélén tátongott egy szeméttel megrakott feneketlen gödör: minden blokkos gyermek rémálma. Szébb napjaiban kútként szolgálta a falusiakat, amíg kiapadt. Szeméttel tömték meg, hogy mindenki láthassa, és véletlenül se zuhanjon bele. Állítólag a föld nagyon puha volt körülötte, az is besuvadhatott volna, ha rálépünk. A Gödör és a kúria kertje közötti keskeny ösvény volt a Nagydombhoz vezető út egyetlen szakasza, amelyen szaladás helyett lassú, megfontolt léptekkel közlekedtünk. Még ezt a rettegett lyukat is sajnáltuk végleges betömése után.

Zenetáborba készültem aznap, amikor utoljára láttam a Nagydombot. Már akkor hallani lehetett a faluban itt-ott, hogy sportcsarnokot építenek az emelkedő mögé. Láttuk mi már akkor, hogy nevelésesen kicsi a hely a lejtő végén egy sportteremnek. A kéthetes tábor közötti hétvégén hazalátogattam. Az erkélyről esti sötétben is jól látszott a tátongó lyuk, ami a Nagydomb helyén állt. A lejtő aljával egyenlő szintig rombolták a buckát. Csak úgy. És minket meg se kérdeztek. Egy hét alatt hordták el az egész földet és a fák nagy részét. A Gödröt teljesen betömték, befőték, a veteményeseket felszántották, és beszórták homokkal meg kavoccsal. Reggel a kertek mellett néhány megsárgult ágú fenyőcsonk feküdt. Otthagyták. Csak úgy.

Attól a pillanattól fogva sokáig nem játszottunk kint. Nem tudtuk, hová menjünk. Később felállítottak egy-két hintát a sportcsarnok mögé. Kétszer himbálóztunk rajtuk. Pedig mi igyekeztünk. A megboldogult domb helyére épített aszfaltos foci- és tenispályán ma kétfajta gyerek játszik: a nálunk jóval fiatalabb generáció képviselői, és azok, akik más utcából jönnek. Ők vakok arra, amit néha ott látok. Mintha halvány lombárnyékok mozognának a csarnok pléhfalán. Én hallom, mások süketek a sustorgó, reccsenő, kacagó emlékek lidérchangjaira.

Anyámék is elfelejtették már az ott sütött húsos szalonnák pörkölt, zsíros zamatát. Azóta rájöttem, hogy miért csak mi sirattuk meg a pagonyt. Mi bárdolatlan, bugyuta, sebes, galamblelkű falusi gyerekek. Sokáig kerestem ahhoz a ligethez hasonlót. Ma már tudom, hogy miért nem találtam: a Nagydombbal eltemettük gyermekkorunk csupa-zöld szeletét.